

Esitelmää

Ehtiikö Suomi ajoissa eurojunaan?*

VELI SUNDBÄCK

ETA-sopimus on tarkoitus saattaa voimaan vuoden 1993 alusta. Vaikka ratifiointi edellyttää mittavaa lainsäädäntötyötä, ja sille jäi aikaa muutama kuukausi aiottua vähemmän, on silti edelleen mahdollista, että EFTA-maat tulevat osaksi »Euroopan sisämarkkinoita» samaan aikaan kuin tämä hanke saatetaan valmiiksi EY:ssä.

ETA-sopimuksen olennainen sisältö voidaan tiivistää seuraavaan kolmeen asiaan: yhteismarkkinoiden neljä vapautta toteutetaan eräin poikkeuksin; järjestetään laaja ja läheinen yhteistyö lukuisilla sisämarkkinoiden toimintaan liittyvillä aloilla; luodaan yhteiset päätöksenteko- ja hallinnointijärjestelmät.

Taloudelliselta sisällöltään »ETA-jäsenyys» vastaa hyvin pitkälti nykyistä EY-jäsenyyttä. Ns. sisämarkkinasäännöt ovat ETA-jäsenille ja EY-jäsenille täsmälleen samat. Kaikki sisämarkkinoiden osa-alueet eivät kuitenkaan ole ETAssa täysin mukana. Institutionaaliset puitteet ovat luonnollisesti kokonaan erilaiset. Eyyhteistyön (ulko)poliittinen osa jää ETAn ulkopuolelle.

ETA-sopimuksen kautta Suomi, siis yrityksemme ja kansalaisemme tulevat matkustajiksi Euroopan sisämarkkinavaunuun. Se voi tapahtua jo hieman runsaan vuoden kuluttua.

Yhteiseen talousalueeseen osallistuminen merkitsee meille Suomessa erittäin suurta haastetta. Pelkään pahoin, ettei tätä ole kaikkialla riittävästi mielletty ja ettei valmistautumista ole asianmukaisesti aloitettu.

* Tiivistelmä Kansantaloudellisessa Yhdistyksessä 29. 10. 1991 pidetystä esitelmästä.

Haasteet kohdistuvat varsin laajasti yhteiskuntaan. Lainsäädäntöä ja määräyksiä on muutettava ETA-sopimuksen mukaiseksi. Päätöksentekojärjestelmä on sopeutettava ETA-järjestelmän mukaiseksi ja koko hallintokoneistossa tarvitaan muutoksia. ETA-lainsäädännön valmisteluun ja ETA-elimien työhön tulee lisäksi osallistumaan useita satoja henkilöitä, jotka on koulutettava. Kansallisen lainsäädännön asemesta määräykset laaditaan kansainvälisellä lainsäädäntöyhteistyöllä, mikä vaatii asennemuutosta. On varauduttava kilpailun vapautumiseen Suomen suljetuillakin toimialoilla. Kilpailukykyä on parannettava. Haasteita Suomelle tarjoaa uusien mahdollisuuksien aktiivinen hyödyntäminen mm. julkisissa hankinnoissa, tutkimus- ja kehitysohjelmissä sekä koulutus- ja opiskelijayhteistyössä.

Tärkein haaste on kuitenkin maan talouden saattaminen ns. eurokuntoon, mikä tosin on välttämätöntä ETAssa riippumattakin. Vain hyvin valmistuneina voidaan hyödyntää ETA-järjestelyn tarjoamat edut. Huonosti valmistuneina haitatkin tuntuvat suurempina.

ETA-sopimuksen merkittävimmät erot EY-jäsenyyteen verrattuna ovat poliittisia ja institutionaalisia. Taloudellisesti suurimmat erot liittyvät maatalous- ja kalastuspolitiikkaan sekä tulli- ja kauppapolitiikkaan, joita ei haluttu ETAssa. Eroja on myös budjettiseuraamuksissa, verotuksessa ja talouspolitiikassa. Euroopan rahaunionin (EMUn) toteutumisen myötä erityisesti talous- ja rahapolitiikka muodostuu EY-vaihtoehdossa hyvin erilaiseksi kuin ETA-vaihtoehdossa.

Merkittäviä ovat näiden vaihtoehtojen psy-

kologiset ja imagoerot eli se mielikuva, joka maasta ja sen yrityksistä syntyy. Vain EY-jäsenet mielletään täysivaltaisiksi, tasavertaisiksi »eurooppalaisiksi» maiksi. Yhteisön ulkopuolelle jääminen samaan aikaan kun muita EFTA-maita liittyy jäseniksi, voi hämärtää mielikuvaa »eurooppalaisesta» maasta ja vaikeuttaa mm. investointien saamista maahan.

Suomen mahdollinen liittyminen EY:öön on vielä monin tavoin avoin kysymys. Yhteisön kanta on olemassa vasta siitä, ettei uusia jäsenyysneuvotteluja aloiteta ennen 1993. Muut laajentumisesta esitetyt mielipiteet eivät ole EY:n virallisia, yhteisesti sovittuja kannanottoja, vaan yksittäisiä mielipiteitä. Jäsenyyskeskustelussa EY:n sisällä on ainakin kaksi koulukuntaa, joista toinen kannattaa EY:n suppeaa laajentumista 3—4 uudelleen jäsenenä, toinen katsoo että rakenteet on ensin saatava kuntoon, vasta sitten voidaan ottaa uusia jäseniä. On mahdollista, että EY:n kantaa laajentumiskysymykseen täsmennetään joulukuussa pidettävän Maastrichtin huippukokouksen yhteydessä tai pian sen jälkeen.

EFTA-maista Itävalta ja Ruotsi ovat jo virallisesti hakeneet EY-jäsenyyttä. *Itävallan* hakemuksesta on valmistunut EY-komission lausunto. Se on voittopuolisesti myönteinen, mutta ei mitenkään piilota niitä vaikeuksia, joita Itävallan lakiin sidottu puolueettomuus aiheuttaa.

Ruotsin hakemusta ei vielä ole edes alettu käsitellä. EY-ministerineuvosto on lähettänyt sen komissiolle lausunnon. Komissio ei ole aloittanut lausunnon valmistamista.

Pääministeri *Brundtland* on vahvistanut *Norjan* sisäiseksi aikatauluksi jäsenyyspäätökselle ensi vuoden syksyn, marraskuun 1992. Asia on Norjassa varsin vaikea. Siellä haluttaisiin kaikin tavoin välttää se traumaattinen kokemus, joka syntyi, kun valmiiksi neuvoteltu liittymissopimus hylättiin kansanäänestyksessä 1970-luvun alussa.

Sveitsin hallitus vahvisti viikko sitten EY-jäsenyyden olevan Sveitsin päämäärä. Tämä päätös perustuu pitkälti myös siihen, että halutaan helpottaa nyt valmiiksi neuvotellun ETA-sopimuksen hyväksymistä. Milloin Sveitsi tulisi jättämään jäsenyyshakemuksensa, on avoin asia.

Suomen hallituksen asettama marssijärjestys on selkeä. Ensin haluttiin turvata ETA-sopimus, sitten pidetään tärkeänä arvioida huolellisesti EY:n Maastrichtin huippukokouksen tuloksia. Rinnan tämän kanssa on jo aloitettu selvitysten laatiminen mahdollisen EY-jäsenyyden eduista ja haitoista. Näiden toimien tarkoituksena on luonnollisesti turvata, että Suomi voisi ajoissa ja riittävän kestävältä pohjalta ottaa omalta puoleltaan kantaa EY-jäsenyyskysymykseen.